

La suocera e gli sposi**Personaggi in scena**

SOSTRATA: madre di Panfilo

PAMPHILUS: giovane sposo

LACHES: padre di Panfilo

PHIDIPPUS: suocero di Panfilo

BACCHIS: cortigiana

SOSTRATA, PAMPHILUS, LACHES

So. Non clam me est, gnate mi, tibi me esse suspectam, uxorem tuam propter meos mores hinc abisse, etsi ea dissimulas sedulo.

580 Verum ita me di ament itaque optingant ex te quae exoptem mihi ut numquam sciens commerui merito ut caperet odium illam mei.

Teque ante quod me amare rebar, ei rei firmasti fidem; nam mi intus tuos pater narravit modo quo pacto me habueris praepositam amorì tuo: nunc tibi me certumst contra gratiam referre ut apud me praemium esse positum pietati scias.

585 Mi Pamphile, hoc et vobis et meae commodum famae arbitror:

ego rus abituram hinc cum tuo me esse certo decrevi patre, ne mea praesentia obstet neu causa ulla restet relicua quin tua Philumena ad te redeat. **PA.** Quaeso quid istuc consilist? Illius stultitia victa ex urbe tu rus habitatum migres?

590 Haud facies, neque sinam ut qui nobis, mater, male dictum velit, mea pertinacia esse dicat factum, haud tua modestia.

Tum tuas amicas te et cognatas deserere et festos dies mea causa nolo. **So.** Nil pol iam istaec mihi res voluptatis ferunt:

595 studiorum istorum. Haec mihi nunc curast maxuma ut nequoui mea longinquitas aetatis obstet mortemve exspectet meam.

Hic video me esse invisam inmerito: tempust me concedere.

Sic optume, ut ego opinor, omnis causas praecidam omnibus: et me hac suspicione exsolvam et illis morem gessero.

600 Sine me obsecro hoc effugere volgus quod male audit mulierum.

PA. Quam fortunatus ceteris sum rebus, absque una hac foret, hanc matrem habens talem, illam autem uxorem! **So.** Obsecro, mi

Pamphile,

non tute incommodam rem, ut quaeque est, in animum induces pati?

Si cetera ita sunt ut vis itaque uti esse ego illa[m] existumo,

605 mi gnate, da veniam hanc mihi, redduc illam. **PA.** Vae misero mihi!

So. Et mihi quidem; nam haec res non minus me male habet quam te, gnate mi.

LACHES, SOSTRATA, PAMPHILUS

LA. Quem cum istoc sermonem habueris procul hinc stans accipi, uxor.

- Istuc est sapere, qui ubiquomque opus sit animum possis flectere;
quod sit faciendum fortasse post, idem hoc nunc si feceris.
- 610 **SO.** Fors fuat pol. **LA.** Abi rus ergo hinc: ibi ego te et tu me feres.
SO. Spero ecastor. **LA.** I ergo intro et compone quae tecum simul
ferantur: dixi. **SO.** Ita ut iubes faciam. **PA.** Pater.
LA. Quid vis, Pamphile? **PA.** Hinc abire matrem? Minime. **LA.** Quid ita
istuc vis?
PA. Quia de uxore incertus sum etiam quid sim facturus. **LA.** Quid est?
- 615 **QUID** vis facere nisi redducere? **PA.** Equidem cupio et vix contineor;
sed non minuat meum consilium: ex usu quod est id persequar:
credo ea gratia concordet [magis], si non redducam, fore.
LA. Nescias: verum id tua refert nil utrum illaec fecerint
quando haec aberit. Odiosa haec est aetas adulescentulis.
- 620 **E** medio aequom excedere est: postremo nos iam fabulae
sumus, Pamphile, “senex atque anus”.
Sed video Phidippum egredi per tempus: accedamus.

PHIDIPPUS, LACHES, PAMPHILUS

- PH.** Tibi quoque edepol sum iratus, Philumena,
graviter quidem; nam hercle factumst abs te turpiter.
- 625 **ETSI** tibi causast de hac re: mater te inpulit.
Huic vero nullast. **LA.** Opportune te mihi,
Phidippe, in ipso tempore ostendis. **PH.** Quid est?
PA. Quid respondebo his? Aut quo pacto hoc aperiam?
LA. Dic filiae rus concessurum hinc Sostratam,
- 630 **NE** revereatur minus iam quo redeat domum. **PH.** Ah
nullam de his rebus culpam commeruit tua:
a Myrrina haec sunt mea uxore exorta omnia.
<**PA.**> Mutatio fit. <**PH.**> Ea nos perturbat, Lache.
PA. Dum ne redducam, turbent porro quam velint.
- 635 **PH.** Ego, Pamphile, esse inter nos, si fieri potest,
adfinatam hanc sane perpetuam volo;
sin est ut aliter tua siet sententia,
accipias puerum. **PA.** Sensit peperisse: occidi.
LA. Puerum? Quem puerum? **PH.** Natus est nobis nepos.
- 640 **NAM** abducta a vobis praegnas fuerat filia,
neque fuisse praegnatam umquam ante hunc scivi diem.
LA. Bene, ita me di ament, nuntias, et gaudeo
natum, tibi illam salvam. Sed quid mulieris
uxorem habes aut quibus moratam moribus?
- 645 **NOSNE** hoc celatos tam diu! Nequeo satis
quam hoc mihi videtur factum prave proloqui.
PH. Non tibi illud factum minus placet quam mihi, Lache.
PA. Etiamsi dudum fuerat ambiguom hoc mihi,
nunc non est quom eam [con]sequitur alienus puer.
- 650 **LA.** Nulla tibi, Pamphile, hic iam consultatiost.
PA. Perii. **LA.** Hunc videre saepe optabamus diem

- quom ex te esset aliquis qui te appellaret patrem.
 Evenit: habeo gratiam dis. **PA.** Nullus sum.
LA. Redduc uxorem ac noli advorsari mihi.
- 655** **PA.** Pater, si ex me illa liberos vellet sibi
 aut sese mecum nuptam, satis certo scio,
 non clam me haberet quae celasse intellego.
 Nunc quom eius alienum esse animum a me sentiam
 (nec conventurum inter nos posthac arbitror),
- 660** quam ob rem redducam? **LA.** Mater quod suasit sua
 adulescens mulier fecit. Mirandum[ne] id siet?
 Censen te posse reperire ullam mulierem
 quae careat culpa? An quia non delincunt viri?
PH. Vosmet videte iam, Lache et tu Pamphile,
- 665** remissan opus sit vobis reductan domum.
 Uxor quid faciat in manu non est mea:
 neutra in re vobis difficultas a me erit.
 Sed quid faciemus puero? **LA.** Ridicule rogas:
 quidquid futurumst, huic suom reddas scilicet
- 670** ut alamus nostrum. **PA.** Quem ipse neglexit pater,
 ego alam? **LA.** Quid dixti? Eho an non alemus, Pamphile?
 Prodemus quaeso potius? Quae haec amentias?
 Enimvero prorsus iam tacere non queo;
 nam cogis ea quae nolo ut praesente hoc loquar.
- 675** Ignarum censes tuarum lacrumarum esse me
 aut quid sit id quod sollicitare ad hunc modum?
 Primum hanc ubi dixti causam, te propter tuam
 matrem non posse habere hanc uxorem domi,
 pollicitast ea se concessuram ex aedibus.
- 680** Nunc postquam ademptam hanc quoque tibi causam vides,
 puer quia clam test natus, nactus alteram es.
 Erras tui animi si me esse ignarum putas.
 Aliquando tandem huc animum ut adiungas tuom.
 Quam longum spatium amandi amicam tibi dedi!
- 685** Sumptus quos fecisti in eam quam animo aequo tuli!
 Egi atque oravi tecum uxorem ut duceres,
 tempus dixi esse: impulsu duxisti meo;
 quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat.
 Nunc animum rursus ad meretricem induxti tuom;
- 690** quoi tu obsecutus facis huic adeo iniuriam.
 Nam in eandem vitam te revolutum denuo
 video esse. **PA.** Mene? **LA.** Te ipsum: et facis iniuriam;
 confingis falsas causas ad discordiam,
 ut cum illa vivas, testem hanc quom abs te amoveris.
- 695** Sensitque adeo uxor; nam ei causa alia quae fuit
 quam ob rem abs te abiret? **PH.** Plane hic divinat: nam id est.
PA. Dabo iusiurandum nil esse istorum mihi. **LA.** Ah
 redduc uxorem aut quam ob rem non opus sit cedo.

- PA.** Non est nunc tempus. **LA.** Puerum accipias; nam is quidem
 700 in culpa non est: post de matre videro.
PA. Omnibus modis miser sum nec quid agam scio;
 tot nunc me rebus miserum concludit pater.
 Abibo hinc, praesens quando promoveo parum.
 Nam puerum iniussu credo non tollent meo,
 705 praesertim in ea re quom sit mi adiutrix socrus.
LA. Fugis? Hem, nec quicquam certi respondes mihi?
 Num tibi videtur esse apud sese? Sine:
 puerum, Phidippe, mihi cedo: ego alam. **PH.** Maxume.
 Non mirum fecit uxor [mea] si hoc aegre tulit:
 710 amarae mulieres sunt, non facile haec ferunt.
 Propterea haec irast; nam ipsa narravit mihi.
 Id ego hoc praesente tibi nolueram dicere,
 neque illi credebam primo: nunc verum palamst.
 Nam omnino abhorrere animum huic video a nuptiis.
 715 **LA.** Quid ergo agam, Phidippe? Quid das consili?
PH. Quid agas? Meretricem hanc primum adeundam censeo:
 oremus, accusemus, gravius denique
 minitemur si cum illo habuerit rem postea.
LA. Faciam ut mones. Eho puer<e>, curre ad Bacchidem hanc
 720 vicinam nostram: huc evoca verbis meis.
 Et te oro porro in hac re adiutor sis mihi. **PH.** Ah
 iamdudum dixi idemque nunc dico, Lache:
 manere adfinitatem hanc inter nos volo,
 si ullo modo est ut possit: quod spero fore.
 725 Sed vin adesse me una dum istam convenis?
LA. Immo vero abi, aliquam puero nutricem para.

BACCHIS, LACHES

- BA.** Non hoc de nihilost quod Laches me nunc conventam esse expetit;
 nec pol me multum fallit quin quod suspicor sit quod velit.
LA. Videndumst ne minus propter iram hanc impetrem quam possi<e>m,
 730 aut nequid faciam plus quod post me minus fecisse satius sit.
 Adgrediar. Bacchis, salve.
BA. Salve, Lache. **LA.** Credo edepol te non nil mirari, Bacchis,
 quid sit quapropter te huc foras puerum evocare iussi.
BA. Ego pol quoque etiam timida sum quom venit mi in mentem quae
 sim,
 735 ne nomen mihi quaesti obsiet; nam mores facile tutor.
LA. Si vera dicis nil tibist a me pericli, mulier;
 nam iam aetate ea sum ut non siet peccato mi ignosci aequom:
 quo magis omnis res cautius ne temere faciam adcurro.
 Nam si id facis facturave es bonas quod par est facere,
 740 inscitum offerre iniuriam tibi [me] inmerenti iniquom est.
BA. Est magna ecastor gratia de istac re quam tibi habeam;
 nam qui post factam iniuriam se expurget parum mi prosit.

- Sed quid istuc est? **LA.** Meum receptas filium ad te Pamphilum. **BA.** Ah. **LA.** Sine dicam: uxorem hanc prius quam duxit, vestrum amorem pertuli.
- 745** **MA.** Mane: nondum etiam dixi id quod volui. Hic nunc uxorem habet: quaere alium tibi firmiorem [amicum] dum tibi tempus consulendi est; nam neque ille hoc animo erit aetatem neque pol tu eadem istac aetate. **BA.** Quis id ait? **LA.** Socrus. **BA.** Men? **LA.** Te ipsam: et filiam abduxit suam, puerumque ob eam rem clam voluit, natus qui est, extinguere.
- 750** **BA.** Aliud si scirem qui firmare meam apud vos possem fidem sanctius quam iusiurandum, id pollicerer tibi, Lache, me segregatum habuisse, uxorem ut duxit, a me Pamphilum. **LA.** Lepida es. Sed scin quid volo potius sodes facias? **BA.** Quid vis? Cedo. **LA.** Eas ad mulieres huc intro atque istuc iusiurandum idem
- 755** polliceare illis. Exple animum is teque hoc crimine expedi. **BA.** Faciam quod pol, si esset alia ex hoc quaestu, haud faceret, scio, ut de tali causa nuptae mulieri se ostenderet. Sed nolo esse falsa fama gnatum suspectum tuom, nec leviozem vobis, quibus est minime aequom, eum viderier
- 760** inmerito; nam meritus de me est quod queam illi ut commodem. **LA.** Facilem benivolunquque lingua tua iam tibi me reddidit: nam non sunt solae arbitratae haec; ego quoque etiam credidi. Nunc quam ego te esse praeter nostram opinionem comperi, fac eadem ut sis porro: nostra utere amicitia ut voles.
- 765** Aliter si facies... Reprimam me ne aegre quicquam ex me audias. Verum hoc moneo unum, qualis sim amicus aut quid possiem potius quam inimicus, periculum facias.